

ПРОПИСИ У ПРАКСИ

propisi.net

носембар 2025 / број 158

11/2025

Актуелни аспекти примене принципа „једнака зарада за исти рад или рад исте вредности” код послодаваца

- ▶ Општа правна питања о стварним власницима и шта доноси нови Закон о централној евиденцији стварних власника из 2025. године
- ▶ Услови за одређивање привремене мере – трећи део
- ▶ Одузимање предмета прекршаја (Закон о прекршајима, други прописи, одлуке домаћих судова и Европског суда за људска права) – први део
- ▶ Доношење решења у управном поступку по правилима непосредног одлучивања
- ▶ Трошкови извршног поступка
- ▶ Вансудско поравнање и одлука Врховног суда по ревизији
- ▶ Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела с елементима насиља, с посебним освртом на кривично дело учествовање у тучи

Србија - Златибор, водопад Гостиље

Дивна вода стиже до нас право са извора у најкраћем могућем року. Кад је пијемо, осећамо се као да стојимо у најлепшој природи, док се у позадини чује тихи жубор, који смирује и опоравља. Дивна вода нас поново повезује са природом, али и са нама самима.

Све Дивна воде су висококвалитетне и извиру на местима нетакнуте природе. Изворног квалитета и свеже, доспевају у чашу Корисника после само неколико дана од пуњења на извору. Могу се конзумирати свакодневно и у неограниченим количинама.

Свака од њих је другачија и на неки посебан начин благотворно делује на људски организам.

Претплатите се на неки од наших повољних пакета за правна лица или домаћинства и уживајте у здравој и свежој води на послу или код куће!

www.divnavoda.rs

ЦЕНТАР ЗА ВРГУ О ДИВНИМ КОРИСНИЦИМА
0800 111 111

Оснивач и издавач:

ИНГ-ПРО Издавачко-графичко д.о.о.
Београд, Веле Нигринове 16а

За оснивача и издавача:

Горан Грчић и Владимир Здјелар

Главни и одговорни уредник Редакције:

Јован Матијашевић

Главни и одговорни уредник часописа:

Ана Фулетин

Сарадници:

Доц. др Иван Миличић
Драгана Марчетић
Жељко Албанезе
Ивана Живковић
Јована Јовановић
Кристина Радовић
Маја Глушчевић
Саша Кулић
Снежана Марјановић

Технички уредник:

Милена Станковић

Лектура:

Милица Радованчев

Графичка припрема:

Мирослав Арамбашић

Штампа:

Digital art, Београд

Редакција:

Веле Нигринове 16а, 11000 Београд
тел: +381 11 2836-890
факс: +381 11 2836-474
имејл: redakcija@legeartis.rs

Часопис излази једанпут месечно (10 бројева
и 1 двоброј у оквиру годишње претплате).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
34

LEGE Artis : прописи у пракси / главни и одговорни уредник Ана Фулетин. - [Штампано изд.]
.- Год. 3, бр. 25 (окт. 2014). - Београд : ИНГ-ПРО, 2014- (Београд : Digital art). - 28 cm

Месечно. - Наслов лат., текст ћир.. - Преузима нумерацију електронског издања. - Друго издање на другом медијуму: Lege Artis (Online) = ISSN 2334-6140
ISSN 2406-1085 = Lege Artis (Штампано изд.)

Поштовани претплатници,

Тема овог броја је анализа принципа „једнака зарада за исти рад или рад исте вредности”, при чему се полази од разлике између основне зараде и зараде као укупног примања запосленог, уз указивање на то како системско вредновање радних места омогућава упоредивост и доследну примену наведеног принципа.

Од почетка примене новог Закона о Централној евиденцији стварних власника почев од 1. 10. 2025. године појавиле су се недоумице и дилеме које се тичу имплементације предметног закона. У овом броју, осим општих правних питања и начина утврђивања стварних власника, биће анализирани и новине у поменутом закону.

Испитни поступак, као фаза управног поступка, пружа могућност да се странка изјасни о чињеницама од значаја за доношење одлуке, да пружи нове или оспори постојеће доказе који јој не иду у прилог и слично. Но, Закон о општем управном поступку познаје и одступање од правила да сваки управни поступак мора да има фазу испитног поступка, па је управо то одступање, односно могућност непосредног одлучивања анализирано у рубрици „Управно право”.

Серија текстова о одређивању привремених мера завршена је у овом броју кроз анализу јемства дужника и повериоца, садржине решења о привременој мери и дејства мере, трајања и укидања привремене мере, накнаде штете извршном дужнику, врста привремених мера и регистра судских забрана, уз закључна разматрања. У оквиру рубрике „Грађанско право” пажњу смо посветили и увек актуелном питању трошкова извршног поступка.

На поразну светску статистику која сведочи о броју саобраћајних удела и њиховим разорним последицама светска јавност подсећа се сваке године треће недеље у новембру обележавањем Међународног дана сећања на жртве саобраћајних незгода, па је у овом броју у рубрици „Поводом” текст посвећен међународним организацијама, националним законодавствима и другим напорима да се повећа безбедност у саобраћају, уз приказ примера из домаће судске праксе. У рубрици „Кад језик пресуди” настављено је лингвистичко испитивање политичког дискурса ради идентификације дезинформација, манипулативних тактика, говора мржње и образаца ауторства како би се открила имплицитна значења и стратешка употреба језика за убеђивање, обману или утицај у политичким контекстима, с посебним освртом на једну студију из Индонезије.

Поред наведених, ту су и остали врло актуелни текстови у поменутом, али и другим рубрикама.

Редакција

Будимо на вези

Часопис *Lege Artis* – ПРОПИСИ У ПРАКСИ отворен је за сва ваша питања, мишљења, конструктивне предлоге, похвале и критике. Можете их упутити ауторима текстова или на имејл Редакције часописа redakcija@legeartis.rs

Пратите нас:

- www.legeartis.rs
- www.propisi.net
- www.ingpro.rs
- www.facebook.com/IngProLegeArtis

Зашто баш PROPISI.NET?

- ▶ Зато што је прегледан и једноставан и не захтева никакву специјалну обуку за коришћење (*user friendly*).
- ▶ Зато што је могућ приступ неограниченом броју докумената у току претплате.
- ▶ Зато што има највећи број прописа, примера судске праксе, правних мишљења, модела и других докумената.
- ▶ Зато што има претраживач који даје прецизно сортиране и брзе резултате претраге.
- ▶ Зато што се документа – прописи и др. – могу претраживати путем одговарајућих скраћеница и синонима који се у правној пракси често користе.
- ▶ Зато што је једини на тржишту који аутоматски бележи најпрегледаније документе сваког претплатника и издваја их на почетној страни.
- ▶ Зато што има мејл-сервис који омогућава претплатницима да о новим прописима, примерима из судске праксе, правним мишљењима и стручним коментарима и другим документима из области које сами изаберу, буду информисани путем мејла истог дана кад су објављени у бази.
- ▶ Зато што ради са било ког рачунара на интернету, без икакве инсталације, а подржава рад и у интранет окружењу.
- ▶ Зато што је увек ажуран (не захтева ажурирање од стране претплатника).
- ▶ Зато што су текстови докумената и интерфејс доступни на ћирилици или латиници.
- ▶ Зато што једним кликом могу да се ископирају текстови у *Word* или *PDF* формату.
- ▶ Зато што има најсвеобухватнију и највећу базу судске праксе, са разгранатом структуром по одговарајућим правним гранама и правним институтима.
- ▶ Зато што се из текста прописа једним кликом приступа повезаним документима.

У овом броју...

РАДНО ПРАВО

- 4** Актуелни аспекти примене принципа „једнака зарада за исти рад или рад исте вредности” код послодаваца

ПРИВРЕДНО ПРАВО

- 12** Општа правна питања о стварним власницима и шта доноси нови Закон о Централној евиденцији стварних власника из 2025. године

УПРАВНО ПРАВО

- 26** Доношење решења у управном поступку по правилима непосредног одлучивања
31 Информације о запосленима у органима јавне власти као информације од јавног значаја

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 39** Услови за одређивање привремене мере – трећи део
45 Трошкови извршног поступка
51 Вансудско поравнање и одлука Врховног суда по ревизији

КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 57** Одузимање предмета прекршаја (Закон о прекршајима, други прописи, одлуке домаћих судова и Европског суда за људска права) – први део
64 Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела са елементима насиља, с посебним освртом на кривично дело учествовање у тучи

РУБРИКЕ

- 80** Поводом Међународног дана сећања на жртве саобраћајних незгода
95 Кад језик пресуди: Форензичко-лингвистичка анализа изборних говора
103 Преглед прописа донетих између два броја
104 Календар важења правних аката

Актуелни аспекти примене принципа „једнака зарада за исти рад или рад исте вредности“ код послодаваца

У тексту су темељно анализиране важеће законске одредбе и актуелне судске одлуке које обликују примену начела „једнака зарада за исти рад или рад исте вредности“ у пракси.

Жељко Албанезе

Уводне напомене

Согласно одредбама Закон о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – Одлука УС и 113/2017 – даље: Закон), запослени има право на одговарајућу зараду, која се утврђује у складу са законом, општим актом и уговором о раду. Запослени има, пре свега, уставно право на одговарајућу зараду, која се састоји од:

- 1) зараде за обављени рад и време проведено на раду;
- 2) зараде по основу доприноса запосленог пословном успеху послодавца (награде, бонуси и сл.);
- 3) других примања по основу радног односа која имају карактер зараде, у складу са општим актом и уговором о раду;
- 4) пореза и доприноса који се плаћају из зараде.

Према члану 106. Закона, зарада за обављени рад и време проведено на раду састоји се од три компоненте, а то су основна зарада, део зараде за радни учинак и увећана зарада. Практично, у Закону су дефинисана три елемента за одређивање зараде за часове рада на радном месту: вредност посла који се обавља (исказан кроз основну зараду), обављени рад (исказан кроз радни учинак) и време проведено на раду. При томе:

а) Основна зарада, према дефиницији из члана 107. став 1. Закона, одређује се пре свега на основу услова потребних за рад на пословима за које је запослени закључио уговор о

раду. Може се рећи да је основна зарада динарски изражена месечна вредност послова конкретног радног места. Основна зарада не може да буде уговорена у износу нижем од основне зараде за одређене послове (радно место), утврђене колективним уговором или правилником о раду, нити од минималне зараде утврђене у складу са законом. Она, по правилу, представља вредност извршавања послова на којима је запослени ангажован, уз остваривање резултата у нивоу уобичајених или прописаних норматива и стандарда рада, што у пракси значи – **за пуно радно време проведено на раду и предвиђени стандардни учинак**.

б) Радни учинак је израз ефеката рада запосленог на радном месту у односу на постављене норме, стандарде или планове. Он се одређује на основу квалитета и обима обављеног посла, као и односа запосленог према радним обавезама (члан 107. став 2. Закона), а мери се и исказује искључиво у складу с критеријумима утврђеним општим актом послодавца, односно уговором о раду. Ако тих критеријума нема, нема ни мерења учинка.

Према томе, док „основна зарада” представља вредност послова на радном месту, без именовања ко ради на том радном месту, „зарадом” се сматра укупно примање конкретног запосленог на бази основне зараде радног места, учинка запосленог и додатака које остварује по основу рада („минути рад”, ноћни рад итд.). Зато категорија „основна зарада” води ка питању вредновања послова на сваком систематизованом радном месту код послодавца у зависности од сложености и услова рада и одговорности на радном месту. Тако извршено вредновање, изражено

зараде коју исплаћује осталим запосленима за исти рад ништаве су као дискриминаторске, при чему запослени који су на тај начин дискриминисани имају право на зараду коју су радом исте вредности код истог послодавца остварили недискриминисани запослени. Наиме, уколико је послодавац с неким од запослених уговорио исплату ниже зараде од зараде коју исплаћује осталим запосленима за исти рад, постоји дискриминација из одредаба чл. 18. и 19. Закона о раду, с тим што су одредбе уговора о раду којима се уговара нижа зарада ништаве. Дискриминисаном запосленом припада зарада коју су радом исте вредности код истог послодавца остварили недискриминисани радници.

Судска пракса у описаним случајевима увек је на страни дискриминисаних запослених, јер њих штите јасне законске одредбе. На пример:

„У конкретном случају у периоду од јануара 2014. године закључно са јануаром 2015. године тужени тужиоцима није исплаћивао зараду према вредности радног часа утврђеног за запослене у осталим организационим јединицама, већ у мањој вредности, па је тужени обавезан да тужиоцима исплати разлику између зараде обрачунате према вредности радног часа за запослене у осталим пословним јединицама туженог и зараде исплаћене тужиоцима према вредности радног часа за запослене у огранку „К“, чија је висина утврђена вештачењем од стране вештака економско-финансијске струке, на чију рачунску тачност тужени није имао примедби” (Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1. 4485/21 од 4. 11. 2021).

Основ таквог права запослених представљају одредбе Закона о забрани дискриминације јер се члановима 18. и 19. изричито забрањује непосредна и посредна дискриминација запослених, која се исказује када се запослени ставља у неповољнији положај у односу на друга лица у истој или сличној ситуацији. Према члану 23. Закона, запослени који сматра да је дискриминисан по основу ниже зараде пред надлежним судом може да покрене поступак за накнаду штете од послодавца, у ком случају је терет доказивања да није било понашања које представља дискриминацију на послодавцу. На пример: „Запослени из припојеног привредног друштва без разумно оправданог разлога у конкретном случају стављени су у неравноправан положај у односу на друге запослене код послодавца, чиме је, супротно правилима из члана 18, 19. и 20. Закона о раду, извршена њихова дискриминација по основу права на исплату зараде према вредности радног часа одређеног за друге запослене” (Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1. 686/21 од 16. 4. 2021).

Наравно, да би се обезбедио принцип „једнаке зараде за једнак рад или рад исте вредности”, али и да би могла да буде донета ваљана судска одлука, претходно мора да се утврди да ли запослени раде на истим или сличним пословима, односно да ли се за рад који запослени обављају захтевају исти услови и да ли их они испуњавају, посебно када је у питању радна способност. Одлука или споразум који послодавац закључи са запосленим којом/којим се крши начело из члана 104. став 2. Закона јесте ништава/ништав. Притом се ништавост утврђује пред надлежним судом.

Електронски часопис ПОСЛОВНИ САВЕТНИК

Часопис „ПОСЛОВНИ САВЕТНИК” представља издање са стручним ауторским текстовима из области рачуноводства и пореза. Наменен је, пре свега, финансијским и рачуноводственим службама у приватном сектору, рачуноводственим агенцијама и сл.

Од рубрика у часопису издавамо: Рачуноводство, Порези, Зараде, плате и друга примања, Радни односи, Пословне финансије, Статистика и остале области.

Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњих бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

За ирејилашу и грује информације иишиће нам на: office@ingpro.rs или нас иозовиће на: 011/2836-820, 2836-821, 2836-822.

Општа правна питања о стварним власницима и шта доноси нови Закон о Централној евиденцији стварних власника из 2025. године

Од почетка примене новог Закона о Централној евиденцији стварних власника (даље: ЗЦЕСВ), почев од 1. 10. 2025. године, појавиле су се недоумице и дилеме које се тичу имплементације предметног закона. У овом тексту, осим општих правних питања и начина утврђивања стварних власника, биће анализирани и новине које су прописане наведеним законом.

Јована Јовановић,
адвокат

Увод

Појам „стварни власник” у правни систем Републике Србије уведен је ступањем на снагу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2009. године, за потребе примене тог закона. Ради усклађивања законодавства Републике Србије са законодавним оквиром Европске Уније, по препоруци Комитета Манивал (енг. *Moneyval*) Савета Европе, а у складу са Директивом ЕУ 2015/849, Србија је 2018. године усвојила Закон о Централној евиденцији стварних власника.² Потреба за јавно доступном евиденцијом стварних власника у корелацији је са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, па је у предметној материји неопходна паралелна примена Закона о Централној евиденцији стварних власника и важећег Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма³ (даље: ЗСПНФТ).

Централна евиденција стварних власника успостављена је у Агенцији за привредне регистре 31. 12. 2018. године, након што је у јуну исте године ступио на правну снагу први Закон о централној евиденцији стварних власника.⁴ Уз примену која је започела од 2019. године, поменути закон прописана је обавеза евидентирања стварних власника регистрованих субјеката у Централној евиденцији стварних власника.

Од почетка примене новог Закон о Централној евиденцији стварних власника⁵ (даље: ЗЦЕСВ), почев од 1. 10. 2025. године, појавиле су се недоумице и дилеме које се тичу имплементације предметног закона. У овом тексту, осим општих правних питања и начина утврђивања стварних власника, биће анализирани и новине које су прописане новим ЗЦЕСВ.

1 Обвезници евидентирања стварног власника у Централној евиденцији стварних власника

Ради спровођења контроле и спречавања прања новца и финансирања тероризма ЗСПНФТ регулише начин утврђивања и начин провере идентитета стварног власника од стране субјеката који су обвезници примене предметног закона, док ЗЦЕСВ прописује обавезе субјеката који су, у складу с тим законом, дужни да одреде стварног власника и истог евидентирају у Централној евиденцији стварних власника која се води у Агенцији за привредне регистре (даље: АПР).⁶

Одредбом члана 2. став 1. ЗЦЕСВ прописано је да су обвезници одређивања и регистрације стварних власника субјекти који су регистровани у Републици Србији, и то:

1. привредна друштва, осим јавних акционарских друштава;
2. задруге;
3. огранци страних привредних друштава;
4. пословна и друга удружења;
5. фондације и задужбине;
6. установе;

дана ступања на снагу овог закона”, дакле, до 15. 9. 2025. године.

У октобру 2025. године, у моменту настанка овог чланка, нити су донети подзаконски акти потребни за спровођење ЗЦЕСВ, нити је Министарство финансија донело нове смернице за евидентирање стварних власника, нити је Министарство привреде донело водич за примену и спровођење ЗЦЕСВ. Донет је само Правилник о садржини Централне евиденције ради спровођења евидентирања стварних власника,³⁴ који фактички представља техничко упутство за оптирање основа регистрације стварних власника.

Новим ЗЦЕСВ уведене су значајне и битне обавезе за обвезнике примене предметног закона, али није прецизно дефинисан начина извршавања нових утврђених оба-

веза. Уколико обвезници примене Закона не поступе у складу с прописаним обавезама, проузроковаће прекршајну одговорност и регистрованог субјекта и одговорног лица у регистрованом субјекту, а Законом су прописане врло високе новчане казне за то.

И док постоји непотпуна правна регулативна која онемогућује обвезнике да поступе у складу са обавезама прописаним у ЗЦЕСВ, рок за њихово извршавање тече, што потенцијално може да доведе до негативних последица (прекршајне одговорности и евидентирања обвезника на тзв. сивој листи АПР-а) за регистроване субјекте и одговорна лица у регистрованим субјектима, а све услед неажурног поступања надлежних државних органа.

Ендноте

- ¹ Закон је објављен у „Службеном гласнику РС” бр. 20/2009.
- ² Министарство финансија, Управа за спречавање прања новца, Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у Централној евиденцији, број ОП-000347-0002/2025 од 10. 4. 2025. године, страна 2.
- ³ Закон је објављен у „Службеном гласнику РС” бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020, 92/2023, 94/2024 и 19/2025.
- ⁴ Закон је објављен у „Службеном гласнику РС” бр. 41/2018 од 31. 5. 2018. године, а ступио је на снагу 8. 6. 2018. године.
- ⁵ Закон је објављен у „Службеном гласнику РС” бр. 19/2025, 51/2025 и 60/2025 – исправка.
- ⁶ Министарство финансија, Управа за спречавање прања новца, Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у Централној евиденцији, број ОП-000347-0002/2025 од 10. 4. 2025. године, страна 2.
- ⁷ Правни односи слични трасту су *fiducie*, *fideicomisio*, *anstalt* (правна форма заступљена у Немачкој и Лихтенштајну; у Републици Србији упоредиво са фондацијама и задужбинама).
- ⁸ ИНГ-ПРО вебинар: Рад у еРЕПС систему и примена новог Закона о централној евиденцији стварних власника, одржан 8. 10. 2025. године.
- ⁹ „Јавна акционарска привредна друштва регистрована у Републици Србији изузета су од обавезе одређења и евидентирања стварног власника из разлога што је власничка структура ових друштава већ регистрована у надлежном регистру односно у Централном регистру депоа и клиринга хартија од вредности” – из Мишљења Министарства привреде бр. 011-00-000106/2018-10 од 16. 7. 2018. године.
- ¹⁰ Министарство финансија, Управа за спречавање прања новца, Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у Централној евиденцији, број ОП-000347-0002/2025 од 10. 4. 2025. године, стране 16–17.
- ¹¹ Министарство привреде, Мишљење број 011-00-00128/2023-10 од 25. 8. 2023. године.
- ¹² Министарство финансија, Управа за спречавање прања новца, Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у Централној евиденцији, број ОП-000347-0002/2025 од 10. 4. 2025. године, страна 17.
- ¹³ Видети одредбу члана 3. став 2. Закона о централној евиденцији стварних власника.

- ¹⁴ Управа за спречавање прања новца, Мишљење од 8. 8. 2023. године, <https://www.apml.gov.rs>.
- ¹⁵ Управа за спречавање прања новца, Мишљење од 5. 11. 2020. године, <https://www.apml.gov.rs>.
- ¹⁶ Министарство привреде, Мишљење бр. 011-00-000106/2018-10 од 16. 7. 2018. године.
- ¹⁷ <https://www.apr.gov.rs>.
- ¹⁸ ИНГ-ПРО вебинар: Рад у еРЕПС систему и примена новог Закона о централној евиденцији стварних власника, одржан 8. 10. 2025. године.
- ¹⁹ Ибид.
- ²⁰ Ибид.
- ²¹ Ибид.
- ²² Ибид.
- ²³ Министарство привреде, Одговор број 000367841 2023 10810 010 000 011 001 од 22. 11. 2023. године, <https://www.apr.gov.rs>.
- ²⁴ Видети одредбу члана 9. Закона о централној евиденцији стварних власника.
- ²⁵ ИНГ-ПРО вебинар: Рад у еРЕПС систему и примена новог Закона о централној евиденцији стварних власника, одржан 8. 10. 2025. године.
- ²⁶ Видети одредбу члана 15. Закона о централној евиденцији стварних власника.
- ²⁷ Ибид, члан 12.
- ²⁸ Ибид, члан 13.
- ²⁹ Одредбом члана 27. став 1. тачка 3) Закона о уређењу судова („Сл. гласник РС” бр. 10/23) прописано је да „привредни суд суди у првом степену у спору који произлази из примене Закона о привредним друштвима или примене других прописа о организацији и статусу привредног субјекта”.
- ³⁰ Закон је објављен у „Службеном гласнику РС” бр. 72/2011, 49/2013 – Одлука УС РС, 74/2013 – Одлука УС РС, 55/2014, 87/2018, 18/2020 и 10/2023 – други закон.
- ³¹ Одредба члана 11. став 2. Закона о централној евиденцији стварних власника.
- ³² Закон је објављен у „Службеном листу СФРЈ” бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, „Службеном листу СРЈ” бр. 31/93, „Службеном листу СЦГ” бр. 1/2003 – Уставна повеља и „Службеном гласнику РС” бр. 18/2020.
- ³³ Видети одредбу члана 16. Закона о централној евиденцији стварних власника.
- ³⁴ Правилник је објављен у „Службеном гласнику РС” број 83/2025.

Доношење решења у управном поступку по правилима непосредног одлучивања

У тексту је детаљно анализиран члан 104. ЗУП-а, којим су прописани случајеви када може да се решава у управним стварима по правилима непосредног одлучивања.

Саша Кулић, дипл. правник,
виши саветник у Министарству пољо-
привреде, шумарства и водопривреде
– Републичкој дирекцији за воде

Сваки поступак у ком се одлучује о нечијим правима и обавезама подразумева прикупљање чињеничне грађе од стране органа који води поступак, на коју ће бити примењена одговарајућа норма материјалног права, а затим донета мериторна одлука. Такав је, по својој природи, и управни поступак у нашем праву, прописан Законом о општем управном поступку („Сл. гласник РС” бр. 18/2016, 95/2018 – аутентично тумачење и 2/2023 – одлука УС – даље: ЗУП).

У редован управни поступак сврстава се и испитни поступак, као обавезна фаза приликом прикупљања чињеница. Испитни поступак пружа могућност да се странка изјасни о чињеницама од значаја за доношење одлуке, да пружи нове или оспори постојеће доказе који јој не иду у прилог и слично. Но, ЗУП познаје и одступање од правила да сваки управни поступак мора да има фазу испитног поступка. Ранији закони о управном поступку за такве поступке користили су израз „скраћени поступак”. Истина, и у том закону назначено је да „орган може по скраћеном поступку решити ствар непосредно”, на основу чега би можда могао да се извуче закључак да законодавац ту разликује две ствари: ток поступка и у вези с тим трајање поступка (скраћени поступак), као и начин решавања односно одлучивања (непосредно одлучивање). У ЗУП-у је коришћен само термин „непосредно одлучивање”, чиме се вероватно настојало да се нагласи специфичност начина на који се доноси одлука, о чему ће више речи бити у наставку. Ипак, остаје питање да ли је

наведени термин адекватан јер претпоставља да, насупрот њему, постоји и неко посредно одлучивање у управном поступку, ког заправо нема, осим ако би посредним одлучивањем био назван случај када орган може да одлучи на основу чињеница које нису потпуно утврђене или које се доказима само посредно утврђују, што је подробније анализирано у наставку. Можда је ипак било боље задржати ранији термин јер је прецизније осликавао обим и динамику поступка: поступак је био скраћен утолико што је био краћи за фазу испитног поступка. Тиме је и временски краће трајао.

Поред свега, израз „непосредно одлучивање” може да наведе на погрешан закључак јер у неким прописима може да се појави у сасвим другачијем контексту и с потпуно другачијим значењем. Такав случај јавља се, на пример, у члану 134. Закона о планирању и изградњи („Сл. гласник РС” бр. 72/2009, 81/2009 – исправка, 64/2010 – УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – УС, 50/2013 – УС, 98/2013 – УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – др. закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023). Наиме, у прва два става наведеног члана прописано је да се аутономној покрајини поверава издавање грађевинских дозвола за изградњу објеката из члана 133. тог закона, који се граде на територији аутономне покрајине, као што се и јединицама локалне самоуправе поверава издавање грађевинских дозвола за објекте који нису одређени у члану 133. тог закона, али је ставом 3. истог члана прописано да министарство надлежно за послове грађевинарства и после поверавања послова, у складу са законом, може непосредно (подвукао аутор) издавати акте за изградњу објеката преко 20.000 м² на целој територији Републике Србије. Притом израз „издавати акте” значи одлучивати, тако да би, следствие-

жбена евиденција издају сагласно подацима из службене евиденције и имају доказну вредност јавне исправе. Када се резимира цео поступак утврђивања накнаде за одводњавање из Закона о накнадама за коришћење јавних добара, долази се до закључка да се ради о до-

ношењу решења по правилима непосредног одлучивања, иако то поменути закон не одређује изричито. Но, из описа саме процедуре произлази недвосмислен закључак да се ради управо о томе.

На крају могло би да се закључи да је непосредно одлучивање у управном поступку врло једноставан начин, али у исто време и врло ефикасан механизам мериторног одлучивања. Он није тако редак у нашој управној пракси. Тако, на пример, решења којима се утврђује накнада за одводњавање на територији наше земље има око 1,2 милиона годишње, а то је само једна од накнада из Закона о накнадама за коришћење јавних добара. Пореских решења има и више. То говори да се заправо највећи број решења доноси без спровођења испитног поступка јер за тим не постоји реална потреба. Чињенично стање може да се утврди и на други начин, углавном путем јавних исправа. Међутим, без обзира на то што постоји јасан законски основ за доношење решења по правилима непосредног одлучивања, у управној пракси постоји велики број жалби у којима се као главни (некада и једини) жалбени разлог наводи управо то да странци није пружена могућност да се изјасни о чињеницама од значаја за утврђивање обавезе. Врло често такве жалбе изјављују пуномоћници странака – адвокати, који би морали да из законских одредби закључе да је решење против ког изјављују жалбу донето у поступку непосредног одлучивања јер поступак који је претходио доношењу ожалбоног решења одговара појму непосредног одлучивања из ЗУП-а, без обзира на то што у посебном закону то није изричито наведено.

Електронски часопис **ЛЕГЕ АРТИС – ПРОПИСИ У ПРАКСИ**

Часопис „Lege Artis – ПРОПИСИ У ПРАКСИ“, електронско издање, са стручним ауторским текстовима, већ дужи низ година незаобилазни је саветник и дневни пратилац у свачијем пословању. Намењен је, пре свега, правним службама у јавном и приватном сектору, привредним субјектима, установама, адвокатским канцеларијама итд.

Од области у часопису издавамо: Јавне набавке и буџети, Грађанско право, Кривично и прекршајно право, Образовање, Планирање, изградња, становање, Привредно право, Радно право, Управно право, Здравствене установе, здравствена заштита и здравствено осигурање и друге области, као и сталне рубрике „Портал читалаца“, „Календар правних аката“ и „Регистар прописа“.

Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњим бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

Информације о запосленима у органима јавне власти као информације од јавног значаја

У наставку су систематизована мишљења Повереника која се односе на објављивање и доступност података о запосленима у органима јавне власти, при чему је акценат на разграничењу између података који треба да буду доступни јавности због остваривања контролне функције јавности и података који уживају заштиту као подаци о личности.

Редакција

Информације о заради запослених у органу јавне власти – из Публикације бр. 14 Слободан приступ информацијама: Ставови и мишљења Повереника бр. 071-11-14578/2024-03 од 27. 1. 2025. године

Информације о радноправном статусу запослених у општинској управи, као и информације о њиховој заради, нису у вези с њиховим приватним животом већ у вези с послом који обављају у органу јавне власти, за који су плаћени јавним новцем, па је у конкретном случају испуњен услов из члана 14. став 1. тачка 2) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја у вези с чланом 8. став 1. Закона – да се тражене информације учине доступним јавности, с обзиром на то да је обим приватности наведених лица (иако нису ни изабрана ни постављена лица, нити запослени на руководећим радним местима) ужи у односу на тзв. обичне грађане. Такође, како је испуњен услов из члана 14. став 1. тачка 2) Закона за изузетак од права на приватност, сагласност запослених није ни потребна, с обзиром на то да услови за изузетак од права на приватност из члана 14. став 1. Закона нису кумулативно постављени. Осим тога, за-

раде се исплаћују из јавних средстава, па у односу на све информације које се односе на располагање јавним новцем постоји јак интерес јавности да зна.

Из образложења:

Чињеница да је орган власти тражиоцу доставио само документа која садрже тражене информације (решења) за лица која су дала пристанак за обраду података, док за остала лица запослена при ГО Г. није доставио тражене уговоре о раду (на неодређено, одређено, привремено-повремених послова, о делу или других врста), као ни документа која садрже информације о нето висини месечних примања/плата за сваког запосленог, наводећи да су поднетим захтевом тражени лични подаци који се сматрају осетљивим и за које је потребан пристанак на обраду у складу са цитираним законским одредбама, није утицала на другачију одлуку у овој управној ствари. Ово стога што тражене информације, односно уговори или други акти у вези с радноправним статусом запослених, као и нето висина плате/зараде сваког запосленог лица у органу јавне власти, нису у вези с њиховим приватним животом, већ с послом који обављају у органу јавне власти, за који су плаћени јавним новцем, тако да је у конкретном случају испуњен услов из члана 14. став 1. тачка 2) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја у вези с чланом 8. став 1. Закона – да се тражене информације учине доступним јавности, с обзиром на то да је обим приватности наведених лица (без обзира на то што нису изабрана нити поста-

Чланом 8. став 1. наведеног закона прописано је и да права из тог закона могу изузетно да се подвргну ограничењима прописаним овим законом ако је то неопходно у демократском друштву ради заштите од озбиљне повреде претежнијег интереса заснованог на уставу и закону, док је ставом 2. истог члана прописано да ниједна одредба закона не сме да се тумачи на начин који би довео до укидања неког права које овај закон признаје или до његовог ограничења у већој мери од оне која је прописана у ставу 1. датог члана.

Чланом 14. истог закона прописано је да орган власти неће тражиоцу омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја ако би тиме повредио право на приватност, право на углед или које друго право неког лица, осим у случајевима из т. 1), 2) и 3) наведеног члана, односно ако се ради о случају да је лице у односу на које се тражи информација на то пристало, ако се ради о личности, појави или догађају од интереса за јавност или се ради о лицу које је својим понашањем, нарочито у вези с приватним животом, дало повода за тражење информације.

Имајући у виду да је жалилац поднетим захтевом тражио информације о именима и презименима лица која су запослена у НБС (као и лица ангажованих на раду ван радног односа у НБС), која су „настањена” у В., Повереник налази да је правилно поступио првостепени орган када је ожалбеним решењем одбио захтев за приступ информацијама од јавног значаја. Наиме, у конкретном случају ради се о информацијама таквог карактера (подаци о личности у смислу члана 4. тачка 1) Закона о заштити података о личности) које не могу да се учине доступним јавности као информације од јавног значаја из разлога што „оправдан интерес јавности да зна”, као битан елемент појма информације од јавног значаја из члана 2. став 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, подразумева обавезу органа власти да исту учини доступном и сваком другом потенцијалном тражиоцу, медијима, односно јавности генерално. Наиме, није спорно да информације које се односе на имена и презимена запослених лица у органу јавне власти и њихов

делокруг послова јесу информације од јавног значаја и као такве морају бити доступне јавности. Међутим, у конкретном случају тражене су информације о запосленим лицима која су истовремено и настањена у В., па чињењем доступним информација о тим лицима учиниле би се доступним и информације о њиховом пребивалишту или боравишту, што није у вези с њиховим радом у органу власти, тако да би се тиме озбиљно повредило право на приватност и заштиту података о личности лица на која се информације односе. Стога је интерес заштите права на приватност лица на које се тражене информације односе у конкретном случају претежнији од интереса јавности да зна у смислу члана 8. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Из наведених разлога у поступку по жалби, на основу чл. 23. и 24. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја и члана 170. став 1. тачка 1) Закона о општем управном поступку, одлучено је као у диспозитиву овог решења. При доношењу одлуке Повереник је имао у виду да је жалилац навео да су му поменуте информације потребне ради покретања кривичних поступака, али то није од утицаја на другачију одлуку у овој управној ствари из разлога што је предметни захтев од 17. 1. 2020. године поднет у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, при чему се основаност таквог захтева цени са аспекта Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Наведено није од утицаја на могућност тражиоца да тражене информације прибави по неком другом правном основу, у неком другом поступку, уколико су за то испуњени законом прописани услови.

Осим тога, за кривична дела злоупотреба службеног положаја (члан 359. Кривичног законика) и трговина утицајем (члан 366. Кривичног законика) гони се по службеној дужности, па жалилац може да поднесе кривичну пријаву надлежном тужилаштву и без информација које су захтевом тражене, будући да је у захтеву навео „да поседује више проверених информација” о извршењу кривичних дела, с обзиром на то да је јавно тужилаштво орган надлежан за гоњење учинилаца кривичних дела.

Услови за одређивање привремене мере – трећи део

Серија текстова о одређивању привремених мера завршена је у овом броју кроз анализу јемства дужника и повериоца, садржине решења о привременој мери и дејства мере, трајања и укидања привремене мере, накнаде штете извршном дужнику, врста привремених мера и регистра судских забрана, уз закључна разматрања.

Снежана Марјановић,
судија Вишег суда у Београду

Драгана Марчетић,
судија Апелационог суда у Београду

Јемство дужника и повериоца

Извршни поверилац може да изјави у предлогу за одређивање привремене мере или касније да се, уместо одређивања привремене мере, задовољава тиме да извршни **дужник положи јемство** у висини и на време које закључком одреди суд (чл. 451. ЗИО). Полагање јемства уместо привремене мере може да се дозволи и на предлог извршног дужника који је поднет пре или после одређивања привремене мере. Ако јемство буде положено пре одређивања привремене мере, суд одбија предлог за одређивање привремене мере, а ако буде положено после тога, суд обуставља поступак обезбеђења.

Јемство може да буде одређено и као услов за одређивање привремене мере према члану 452. ЗИО. Наиме, на предлог извршног повериоца суд може да одреди привремену меру и када извршни **поверилац не учини вероватним постојање потраживања и опасност** по потраживање, ако у року одређеном у решењу о привременој мери положи јемство за штету која би извршном дужнику могла да буде нанета одређивањем и извршењем привремене мере. Док се не положи јемство, привремена мера се не извршава, а ако се јемство не положи у року, суд обуставља поступак обезбеђења. На предлог извршног дужника суд, према околностима, решењем о привременој мери или касније закључком може да одреди да из-

вршни поверилац положи јемство и када је учинио вероватним постојање потраживања и опасност по потраживање.

Садржина решења о привременој мери и дејство мере

Решење о привременој мери, поред осталог, садржи прецизно наведено потраживање које се обезбеђује, врсту привремене мере и средство и предмет којима се та мера извршава, по члану 453. ЗИО.

Привремена мера није основ за стицање заложног права извршног повериоца (чл. 454. став 1. ЗИО). Извршни поверилац од лица које је било дужно да поштује привремену меру може да захтева накнаду штете коју је претрпео због тога што мера није поштована – став 2.

Није дозвољено, сходно чл. 455. став 1, да се одреди привремена мера ради обезбеђења новчаног потраживања ако постоје услови за одређивање другог средства обезбеђења којим се постиже иста сврха (стицање заложног права на непокретности и покретној ствари по споразуму странака, стицање заложног права на непокретности и покретној ствари и претходне мере).

Није дозвољено одређивање привремене мере којом би се **забранило спровођење извршења** (чл. 455. став 2). Такве привремене мере биле би супротне самом циљу привремених мера, а то је обезбеђење, како је закључено и у следећем тексту:

„Одређивање те ’привремене мере’ није усмерено ни на извршног повериоца нити на извршног дужника него на јавног извршите-

Закључак

Привремене мере представљају институт добро познат у домаћем грађанском праву, који је законски регулисан дуго година, пре свега кроз законе који су за материју имали извршење у грађанским стварима. Тако је и данас, када је на снази последња редакција Закона о извршењу и обезбеђењу.

Као што је наведено у тексту, реч је о корисном инструменту грађанског права који служи обезбеђењу потраживања до правоснажног окончања неког од грађанских поступака, али је такође током година постао инструмент за убрзање поступка јер је за поступање по привремене

ним мерама прописано хитно поступање према чл. 50. Судског пословника. Самим тим и поступци у којима су привремене мере предложене, и то како у првом степену тако и у поступку по жалби, брже се одвијају јер то налаже природа таквих захтева.

Привремене мере изворно су прописане Законом о извршењу и обезбеђењу, али су регулисане и другим законима. Стога су ауторке овог текста сматрале да је корисно дати преглед законске регулативе, али и актуелне праксе која се односи на тај битан институт грађанског и извршног поступка, како би се указало на основне дилеме и владајуће тумачење законских одредби.

Трошкови извршног поступка

Начин на који се трошкови извршног поступка обрачунавају, досуђују и наплаћују директно утиче на ефикасност поступка, као и на положај како поверилаца тако и дужника, па је тој важној и увек актуелној теми посвећен овај текст.

Ивана Живковић,

дипломирани правник с положеним правосудним испитом

Завршну фазу остваривања грађанско-правне заштите представља извршни поступак у ком се обезбеђује принудно испуњење обавеза које произлазе из извршне или веродостојне исправе. У његовом средишту налази се практично спровођење правоснажне и извршне одлуке, односно обезбеђење делотворности права које је претходно признато у парничном или другом поступку. Међутим, поред самог материјалног испуњења обавезе, извршни поступак носи и одређене финансијске последице за учеснике, које се огледају у трошковима поступка.

Трошкови извршног поступка су јако важна и увек актуелна тема разних дискусија.

Они представљају једно од главних, али и најосетљивијих питања у области извршног права. Трошкови извршног поступка нису само техничко питање финансијског обрачуна већ и одраз темељног односа између права повериоца на заштиту имовине и права дужника на правично поступање. У пракси начин на који се трошкови обрачунавају, досуђују и наплаћују има непосредан утицај на поверење грађана у правни систем, делотворност извршења и приступ правди.

Трошкови извршног поступка представљају нужне и оправдане издатке који настају у току и поводом одређивања и спровођења извршења. Њихов значај је вишеструк: утичу на ефикасност поступка и доступност правде, као и на равнотежу интереса између извршног повериоца и извршног дужника. Вештачки увећани трошкови могу да обесхрабре повериоце да покрену извршни поступак, али и да доведу дужнике у још тежи

Изменама и допунама Закона о извршењу и обезбеђењу прописано је да је јавни извршитељ овлашћен да одлучује и о предлозима за извршење на основу извршне исправе при чему је **извршни дужник Република Србија, аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе, као и директни и индиректни корисници буџетских средстава**. У датим изменама постоји очигледна интенција законодавца да се у погледу поменутих извршних дужника извршни поступак спроведе што ефикасније и уз што мање трошкова.

У наведеној врсти поступака јављају се трошкови који обухватају предујам који је извршни поверилац уплатио јавном извршитељу приликом иницирања извршног поступка, као и накнада за успешност спровођења извршног поступка, обрачуната према износу потраживања који је наплаћен, а све у складу с ограничењима прописаним Јавноизвршитељском тарифом. Додатно увећавање трошкова у таквим извршним поступцима настаје уколико извршног повериоца заступа пуномоћник из реда адвоката. Неспорно је да пуномоћнику из реда адвоката треба признати трошак за састављање предлога за извршење у вредности 100% од награде из тарифних бројева 13 и 14 Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката. Истовремено, судови су заузели став да прибављање потврде извршности представља нужни трошак, док прибављање потврде правоснажности не представља нужни трошак будући да није прописана одредбом члана 59. Закона о извршењу и обезбеђењу. Оправдан и нужан трошак представља и административни трошак од 1.500,00 динара, који се уплаћује Комори јавних извршитеља на име накнаде за одређивање јавног извршитеља. До измена Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката, које су ступиле на снагу 3. 6. 2023. године, постојала је неуједначена пракса између судова и јавних извршитеља у погледу признавања трошкова за састављање обавештења Министарству финансија о намери подношења предлога за извршење, као и за обраћање Комори јавних извршитеља ради одређивања јавног извршитеља, односно да ли је реч о необразложеним поднесцима за које би се адвокату признало 50% од награде

из тарифних бројева 13 и 14 Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката.

Наведеним изменама Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката у тарифном броју 18 прописано је да за састављање предлога, у писменом или електронском облику, којима се покреће поступак извршења или обезбеђења, као и за састављање обавештења о намери покретања поступка извршења против корисника буџета надлежном министарству за послове финансија, дописа Комори јавних извршитеља ради одређивања извршитеља који ће спровести извршење против директних и индиректних корисника буџета, али и осталих образложених поднесака или поднесака који садрже чињеничне наводе, укључујући и захтев за доношење решења о трошковима извршног поступка, адвокату припада једнак износ награде као и за поднеске којима се покреће парнични поступак (тужбе) из Тарифног бр. 13 и 14. Трошкови за састав поднесака упућених Министарству финансија и Комори јавних извршитеља сматрају се нужним и неопходним, имајући у виду да би њихово изостајање за последицу имало одбачај предлога за извршење.

Измене и допуне Закона о извршењу и обезбеђењу донеле су значајне новине и унапређење у области накнаде трошкова извршног поступка. Систематизована су правила о трошковима, јасно је дефинисана надлежност јавног извршитеља и суда и уведени су детаљни механизми за контролу обрачуна трошкова. Посебно је важно то што Закон полази од начела да трошкове по правилу сноси дужник, као лице које је неиспуњењем обавезе проузроковало покретање поступка. Важан допринос јесте и увођење начела економичности и правичности, као основних критеријума за одлучивање о трошковима. Та начела треба да спрече да извршни поступак постане средство притиска или неоснованог богаћења, већ да задржи своју суштинску сврху – остварење принудног испуњења уз разумно финансијско оптерећење. Суд и јавни извршитељ имају дужност да у сваком конкретном случају процене да ли су трошкови сразмерни и оправдани, водећи рачуна о вредности потраживања и другим околностима.

Вансудско поравнање и одлука Врховног суда по ревизији

Маја Глушчевић,
адвокат из Ниша

Резиме: Нейосредан повод за наситанак овој тематици је један случај из праксе. Наиме, у првостепенном поступку за утврђивање незаконитости одлуке првостепенног Основног суда у Нишу донео је пресуду којом је одбио тужбени захтев тужиоца за утврђивање незаконитости одлуке првостепенног туженог послодавца, да би онда по жалби тужиоца Апелациони суд у Нишу преиначио наведену пресуду у корист тужиоца и утврдио да је одлука незаконита, због чега је обавезао туженог послодавца да тужиоцу исплати неисплаћене зараде и друге накнаде на које је тужилац на основу те одлуке имао право, а све у складу са законом. После правоснажности предметне пресуде, тужени послодавац дао је иницијативу да се закључи и овери вансудско поравнање пред надлежним јавним бележником, на шта је тужилац пристао, да би тек након закључења поменутог поравнања тужени послодавац изјавио ревизију првостепенне одлуке Апелационог суда у Нишу. Тада је Врховни суд преиначио пресуду Апелационог суда у Нишу и потврдио пресуду Основног суда у Нишу, а и обавезао тужиоца да туженом надокнади трошкове ревизије. Сада тужени послодавац тражи од тужиоца повраћај исплаћених средстава на име зараде и других исплаћених накнада, па се намеће питање и правно питање и решавање таквог питања у пракси – да ли сада тужени послодавац на то уопште има право. Мишљење ауторке овој теми је да тужени послодавац нема право на повраћај исплаћеног јер је закључењем вансудског поравнања и овером истог код јавног бележника оно у коначном решило неизвесност спор између тужиоца и туженог, као и наведени спорни однос. Имајући у виду да је одлуком Врховног суда само извршено преиспитивање правоснажне пресуде Апелационог суда у Нишу, при чему није одлучивано и о ваљаности закљученог вансудског поравнања између тужиоца и туженог, то се, по мом мишљењу, нису стekli услови за повраћај исплаћених зарада и других накнада учињених од стране туженог послодавца, без обзира на тврдњу да је „оштао основ” по ком је тужени послодавац закључио поравнање, јер је исти на себе преузео евентуални ризик да одлука Врховног суда буде другачија, а ипак је иницирао и пристао на то да с тужиоцем закључи вансудско поравнање, да би тек касније уложио ревизију, имајући у виду правило „први у времену јачи у праву”. Уз све то, поравнање оверено код јавног бележника има снагу извршне исправе. Због свега наведеног нису се стekli оправдани и законски услови за повраћај исплаћеног од стране тужиоца.

Увод у проблематику и суштина овереног вансудског поравнања

У конкретном случају појавила се једна комплексна правна ситуација у којој, након закљученог вансудског поравнања, Врховни суд доноси другачију одлуку од Апелационог суда у Нишу, односно суд потврђује пресуду Основног суда у Нишу. Међутим, с правне стран, тај суд није одлучио о ваљаности по-

равнања нити се упуштао у одлучивање о његовом утицају на комплетан правни однос између тужиоца и туженог, па сам стога мишљења да је суд само преиспитивао одлуке нижих судских инстанци, без преиспитивања ваљаности и пуноважности закљученог и овереног судског поравнања, тако да оно и даље производи правно дејство. Такође, позивање туженог на то да је отпао основ по ком је закључено вансудско поравнање не утиче на само поравнање и његову пуноважност, тим

процесних промена. Дакле, поравнање не може да се посматра као привремено правно средство које зависи од каснијег исхода ревизијског поступка, поготово јер је тужилац добровољно прихватио да с туженим закључи вансудско поравнање које има снагу извршне исправе и којим је у конкретном случају мериторно и коначно решио правни однос између тужιοца и туженог.

Поравнање има снагу „коначно пресуђене ствари“, чијим се закључењем прекида спор. Како су тужилац и тужени закључили вансудско поравнање и исто оверили код јавног бележника, па су, сходно члановима 1092. и 1093. Закона о облигационим односима, закљученим поравнањем располагали правима и обавезама којима су могли да располажу јер је предмет поравнања био могућ, допуштен и одређен, с тим што је тужени добровољно приступио закључењу предметног поравнања, тако да нису испуњени ни услови из члана 103. и члана 111, као и члана 1097. Закона о облигационим односима, па не може да се руши због измене пресуде, сваки захтев за повраћај исплаћених средстава по основу добровољног и уредно закљученог и извршног поравнања којим је у коначном решен спор између тужιοца и туженог јесте неоснован.

Такође, нужно је истаћи да поравнање не може да се побија због заблуде о правним питањима која су била предмет спора. Поравнањем су уговорне стране решиле и питање законитости отказа, а накнадна судска одлука о истом питању, која је сада другачија, не може да буде основ за поништај закљученог поравнања јер је поравнање уговор којим је створен нови правни однос, независан од коначног исхода самог спора, односно независан од одлуке суда по ревизији. Како није било заблуде, а постојала је неизвесност, не постоји основ за поништај поравнања јер је сврха поравнања да се неизвесност спорног односа отклони, што су уговорне стране и учиниле закључењем поравнања. Наиме, тужени, као уговорна страна, свесно је прихватио закључење поравнања и исплату као компромис, док је ревизија као ванредни правни лек и даље била могућа, односно тужени је, као уговорна страна, свесно прихватио да закључи вансудско поравнање иако је знао да одлука по ревизији може да буде другачија, при чему је ревизију уложио након закљученог поравнања, а своје потраживање у виду исплате није осигурао, што је његов пропуст, чије штетне последице никако не може да сноси тужилац.

Ендноте

¹ Члан 1089. Закона о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ” бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, „Сл. лист СРЈ” бр. 31/93, „Сл. лист СЦГ” бр. 1/2003 – Уставна повеља и „Сл. гласник РС” бр. 18/2020).

² Ибид, члан 1090. став 1.

³ Ибид, члан 1090. ставови 2. и 3.

⁴ Ибид, члан 1091.

⁵ Ибид, члан 1092. став 1.

⁶ Ибид, члан 1093. став 1.

⁷ Ибид, члан 1094.

⁸ Ибид, члан 1097. ставови 1, 2. и 3.

⁹ Ибид, члан 103. став 1.

¹⁰ Ибид, члан 111.

¹¹ Члан 41. став 1. тачка 6) Закона о извршењу и обезбеђењу („Сл. гласник РС” бр. 106/2015, 106/2016 – аутентично тумачење, 113/2017 – аутентично тумачење, 54/2019, 9/2020 – аутентично тумачење и 10/2023 – др. закон).

¹² Пресуда Врховног суда Рев 7941/23 од 16. 10. 2024. године.

¹³ Пресуда Врховног суда Србије Прев. 748/98 од 27. 1. 1999. године.

¹⁴ Пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж. 3995/2011 од 29. 2. 2012. године.

¹⁵ Пресуда Општинског суда у Врњачкој Бањи П. 222/06 од 10. 11. 2006. године и Пресуда Округног суда у Краљеву Гж. 165/07 од 11. 4. 2007. године.

¹⁶ Одговор Одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду 11. јула 2000. године.

Одузимање предмета прекршаја (Закон о прекршајима, други прописи, одлуке домаћих судова и Европског суда за људска права) – први део

Заштитну меру одузимања предмета може да изрекне само суд. Основни извор којим се уређује наведена мера је Закон о прекршајима, мада је и другим прописима уређено њено изрицање, а значајно је видети и судску праксу која се на њу односи. У продужетку је указано на прописе који се тичу мере одузимања предмета и праксу Врховног касационог суда и Врховног суда.

Доц. др Иван Милић,
Универзитет у Новом Саду –
Правни факултет у Новом Саду

Законом о прекршајима („Сл. гласник РС” бр. 65 од 25. јула 2013, 13 од 19. фебруара 2016, 98 од 8. децембра 2016 – УС, 91 од 24. децембра 2019 – др. закон, 91 од 24. децембра 2019, 112 од 12. октобра 2022 – УС) уређује се систем прекршајних санкција. Тај систем сличан је систему кривичних санкција. **Прекршајне санкције су:**

- 1) казне,
- 2) казнени поени,
- 3) опомена,
- 4) заштитне мере и
- 5) васпитне мере.

Законом о прекршајима преписује се тринаест заштитних мера. Изрицање заштитних мера има своју сврху. У оквиру опште сврхе прекршајних санкција (члан 5. став 2 Закона о прекршајима) сврха примене заштитне мере је да отклони услове који омогућавају или подстичу учиниоца на извршење новог прекршаја. Неретко поједине заштитне мере теже погађају учиниоца него изречена казна.

За прекршаје могу да се пропишу следеће заштитне мере:

- 1) одузимање предмета;
- 2) забрана вршења одређених делатности;
- 3) забрана правном лицу да врши одређене делатности;

4) забрана одговорном лицу да врши одређене послове;

5) забрана управљања моторним возилом;

6) обавезно лечење зависника од алкохола и психоактивних супстанци;

7) обавезно психијатријско лечење;

8) забрана приступа оштећеном, објектима или месту извршења прекршаја;

9) забрана присуствовања одређеним спортским приредбама;

10) јавно објављивање пресуде;

11) удаљење странца с територије Републике Србије;

12) одузимање животиња и забрана држања животиња;

13) забрана учествовања у поступцима јавних набавки.

Заштитна мера која може тешко да погоди учиниоца прекршаја јесте мера **одузимања предмета**. Када је реч о њој, потребно је рећи да иста може да се изрекне под условима прописаним Законом о прекршајима и кад није предвиђена прописом којим је одређен прекршај.

Уколико је новчана казна за прекршај прописана у фиксном износу, учиниоцу се издаје прекршајни налог. Међутим, прекршајним налогом не може да се изрекне заштитна мера.

Предмети који су употребљени или су били намењени за извршење прекршаја или који су настали извршењем прекршаја могу да се одузму од учиниоца прекршаја. Суд који је донео пресуду одредиће, у складу с посебним прописима, да ли ће одузети предмети

де Прекршајног суда у Сремској Митровици, Одељења у Шиду I-1 Пр. 3276/17 од 11. 11. 2017. године.

Врховни касациони суд је, на основу члана 286. став 1. Закона о прекршајима, одржао седницу већа на којој је размотрио списе предмета са захтевом за заштиту законитости браниоца окривљеног, па је нашао следеће:

Захтев за заштиту законитости је недозвољен.

Одредбом члана 285. став 2. Закона о прекршајима („Сл. гласник РС” бр. 65 од 25. 7. 2013. године) прописано је да захтев за заштиту законитости против правоснажне пресуде подиже Републички јавни тужилац у року од три месеца од дана достављања пресуде. Дакле, из цитиране законске одредбе јасно произлази да овлашћење за подизање захтева за заштиту законитости припада

искључиво Републичком јавном тужиоцу, а не и окривљеном, односно браниоцу, који само имају могућност да надлежном јавном тужиоцу поднесу иницијативу за подизање захтева за заштиту законитости, на основу које надлежни јавни тужилац одлучује да ли има места подношењу тог ванредног правног лека.

Како је у конкретном случају захтев за заштиту законитости поднела бранилац окривљеног АА, адвокат Б. К., на шта по закону није овлашћена, то је захтев за заштиту законитости недозвољен. Из наведених разлога Врховни касациони суд, сходном применом члана 487. став 1. тачка 2) ЗКП, у вези с чланом 99. Закона о прекршајима и чланом 285. став 2. Закона о прекршајима, одлучио је као у изреци овог решења (Врховни касациони суд Кзз Пр 11/2018. од 29. 3. 2018).

Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела са елементима насиља, с посебним освртом на кривично дело учествовање у тучи

Кроз анализу малолетника као учинилаца и жртава кривичних дела са елементима насиља у овом тексту размотрени су најделотворнији начини и методе приступа малолетницима у својству учесника кривичног поступка како би се утицај поступка и претходних догађаја на њих свео на минимум, имајући у виду да су у питању лица у развоју.

Кристина Радовић,
судијски помоћник Вишег суда
у Крагујевцу

1. Увод

Малолетници, као старосна група која због своје животне доби и због низа специфичности које са собом носе како биолошки тако и други екстерни утицаји на њих, увек су

привлачили пажњу јавног мњења, а нарочито у последњој деценији, када је криминализација малолетника постала горући проблем, с којим иначе морају да се боре сва савремена друштва. У друштву људи који се баве том тематиком основано се све гласније чују уздизаји који уносе забринутост у поре ширих маса, јер се с разлогом поставља питање да ли је стање у законодавству, које тренутно егзистира као позитивно, довољно адекватно да одговори на све задатке који се пред њега стављају. Да ли је дете, баш оно дете каквим

се утисак да се све више истичу појединци који чине опасна дела од којих се друштво све теже опоравља. Малолетна лица која се налазе у кривичном поступку морају да буду под надзором и заштитом специјализованих институција. Потребно им је обезбедити помоћ, опште и стручно оспособљавање лица, јачање личне одговорности, како би малолетник прихватио и освестио одговорност за своја дела и укључио се поново у социјалу заједницу. Систем образовања и социјалне

службе имају једну од најважнијих превентивних функција у оквиру тог проблема. На послетку, утисак је да кажњавање не утиче на малолетнике у оном обиму каквом се од њега очекује, већ главну улогу у превенцији и спречавању вршења дела са елементима насиља има личност малолетника, породица у којој он живи и одраста јер је осећај одбачености, гриже савести и неприпадања због учињеног дела од најдражих људи тежа осуда од било које пресуде.

Ендноте

- ¹ С. К. Вилић, М. Костић, „Пенологија”, Ниш 2011. године, стр. 275.
- ² Љ. Јовановић, „Кривично право”, Београд 1969. године, стр. 293.
- ³ Ф. Мирић, „Савремена схватања феноменологије и етиологије малолетничке делинквенције”, Ниш, 2014, стр. 17.
- ⁴ Д. Јовашевић, „Лексикон кривичног права”, Београд, 2011, стр. 233.
- ⁵ Деца до 7. година старости потпуно су неодговорна како у кривичноправном тако и у грађанскоправном смислу. Након наведеног узраста на њих под одређеним условима могу да се примене одредбе прекршајног закона, породичног права и друге. Позитивноправна решења у односу на малолетна лица примењују се од узраста од 14. година, док казна малолетничког затвора може да буде изречена само лицу које у време извршења кривичног дела има 15 година живота. Такође, прави се разлика између млађих и старијих пунолетних лица. Пунолетно лице, односно лице које у време извршења кривичног дела има 18 година, а у време суђења није навршило 21. годину, ужива погоднији положај приликом утврђивања кривице и изрицања кривичне санкције.
- ⁶ Кривични законик („Сл. гласник РС” бр. 85 од 6. октобра 2005, 88 од 14. октобра 2005 – исправка, 107 од 2. децембра 2005 – исправка, 72 од 3. септембра 2009, 111 од 29. децембра 2009, 121 од 24. децембра 2012, 104 од 27. новембра 2013, 108 од 10. октобра 2014, 94 од 24. новембра 2016, 35 од 21. маја 2019).
- ⁷ Законик о кривичном поступку („Сл. гласник РС” бр. 72 од 28. септембра 2011, 101 од 30. децембра 2011, 121 од 24. децембра 2012, 32 од 8. априла 2013, 45 од 22. маја 2013, 55 од 23. маја 2014, 35 од 21. маја 2019, 27 од 24. марта 2021 – УС, 62 од 17. јуна 2021 – УС).
- ⁸ Закон о извршењу кривичних санкција („Сл. гласник РС” број 55 од 23. маја 2014, 35 од 21. маја 2019).
- ⁹ Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС” број 85 од 6. октобра 2005).
- ¹⁰ В. Ђурђић, „Кривично процесно право”, Ниш 2011, стр. 276.
- ¹¹ Љ. Лазаревић, „Коментар Кривичног Законика Републике Србије”, Београд 2006, стр. 37.
- ¹² Д. Обрадовић, „Кривичне одредбе о малолетницима и досадашња искуства у њиховој примени” у: „Нова решења у кривичном законодавству и досадашња искуства у њиховој примени”, Београд 2006, стр. 256.
- ¹³ В. Ђурђић, ор. cit., стр. 279.
- ¹⁴ В. Ђурђић, ор. cit., стр. 280.
- ¹⁵ Члан 42. став 1. Закона о о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Сл. гласник РС” број 85 од 6. октобра 2005).
- ¹⁶ Члан 68. ЗКП.
- ¹⁷ Решење Апелационог суда у Београду Кжм1 бр. 8/12 од 29. фебруара 2012. године – Решење Вишег суда у Неготину Км. бр. 28/11 од 29. децембра 2011. године.
- ¹⁸ Penal Reform International Head Office. Protecting children's rights in criminal justice systems, London, 2013, p. 74.
- ¹⁹ Члан 54. став 2. ЗОМ.

²⁰ Члан 11. став 1. ЗКП.

²¹ Овај став заузет је у Одлуци Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1134/10 од 9. марта 2010. године, из чије садржине произлази, по налажењу Апелационог суда, да изјава малолетних лица дата у поступку опсервације од стране Комисије вештака не може да се сматра исказом у кривичнопроцесном смислу јер исказ сведока мора да се прибави у складу са одредбама главе VII Законика о кривичном поступку, којима су прописани услови под којима се и начин на који се радње доказивања у кривичном поступку могу предузети, па дакле и радње испитивања сведока, због чега таква изјава малолетног оштећеног лица, дата у поступку опсервације од стране Комисије вештака, представља доказ на ком не могу да се заснивају судске одлуке (чл. 18. ст. 2. ЗКП), тако да је наведена пресуда донета уз битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 368. ст. 1. т. 10) ЗКП, због чега је морала да буде укинута. Наиме, одредбама главе VII Законика о кривичном поступку прописани су услови под којима се и начин на који се радње доказивања у кривичном поступку могу предузети, па дакле и радње испитивања сведока, при чему суд мора да има у виду да, уколико се изводи доказ саслушањем малолетног оштећеног лица, исто мора да буде спроведено у складу са одредбом чл. 152. Закона о малолетним учиниоцима кривичног дела и кривичноправној заштити малолетних лица. У конкретном случају изјава малолетног оштећеног лица, дата у поступку опсервације од стране Комисије вештака, није доказ који је прибављен у складу са одредбама Законика о кривичном поступку и на њему не може да се заснива судска одлука.

²² Т. Лукић, С. Самарџић, ор. cit., стр. 359.

²³ Члан 67. ЗОМ.

²⁴ Члан 66. ЗОМ.

²⁵ М. Ковачевић, „Међународни стандарди у области кривичних санкција и мера за малолетнике”, Београд 2013. године, стр. 147.

²⁶ И. Илић, „Положај оштећеног у кривичном поступку Републике Србије” у: „Мобилна правна клиника: пружање правне помоћи у условима теренског рада”, Ниш, Правни факултет, 2017, стр. 226.

²⁷ Члан 50. став 1. ЗКП.

²⁸ Члан 152. став 3. ЗОМ.

²⁹ Члан 103. став 1. ЗКП.

³⁰ Константиновић Вилић, С. Костић, „Извршење казни и других кривичних санкција у Републици Србији”, Ниш 2006, стр. 112.

³¹ М. Љубичић, „Породица и делинквенција”, Београд, 2011. стр. 21.

³² Петер П. Лејинс, „Криминогенеза: Југословенска ревија за криминологију и кривично право”, бр. 2-3/78.

³³ И. Стевановић, LXII Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, „Доношење новог Закона о малолетницима – неопходност или не?”, стр. 67.

³⁴ М. Колаковић-Бојовић, Стевановић, Вукићевић И., Анализа нормативног и институционалног оквира области правосудја по мери детета, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд

³⁵ Ревидирани Акциони план за Поглавље 23: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/30402/revidirani-akcioni-plan-za-poglavlje-23-i-strategija-razvoja-pravosudja-za-period-2020-2025-22072020.php>

Закони који регулишу односе унутар људске заједнице, која би требало да буде по мери сваког појединца, тичу се различитих сегмената свакодневног живота. Међу тим сегментима посебну улогу у очувању и усавршавању људске цивилизације имају изванредна дела људског духа по којима би се требало равнати, као што из оних негативних треба учити. У новој рубрици „Поводом...” бавићемо се баш тиме – значајним датумима, историјским преокретима, заслужним личностима и пресудним документима, као и њиховим утицајем на измене и усавршавање прописа.

Поводом Међународног дана сећања на жртве саобраћајних незгода

Важности саобраћајних правила, светској статистици која треба да забрине све надлежне, међународним организацијама које су усмерене на повећање безбедности у саобраћају, и страним и домаћим прописима који се на саобраћај односе, уз конкретне примере из судске праксе домаћих судова, посвећен је овај текст.

Важност саобраћајних правила

Саобраћај је у савременом друштву свакодневно простор сусрета, при чему се тако лако заборавља да свака непромишљеност има озбиљне последице. На путевима Србије, као и широм света, неприлагођена брзина, неопрезност и непоштовање прописа, једнако као и умор или непажња за воланом, прерастају у трагедије које се не тичу само појединца већ читавих породица и заједница. Иако се сваке године унапређују безбедносне мере, нарочито у уређенијим и самосвеснијим друштвима, статистике показују да је људски фактор и даље пресудан узрок већине саобраћајних незгода. Све то показује да одговорност у саобраћају није само питање личне безбедности већ и обавеза према другима. Сваки учесник у саобраћају – возач, пешак или бициклиста – део је јединственог система који добро функционише само ако свако у њему поступа савесно, а то значи да, када чува себе, чува и друге.

У нашој земљи број саобраћајних несрећа и даље остаје забрињавајуће висок, тако да је значај константног подсећања и подучавања грађана на потребу за појачаном личном пажњом и доследним поштовањем изузетно велики. Свему томе, наравно, одмаже број оних који избегавају одговорност због личних или политичких веза, чиме се јавност уверава да

из таквих ситуација свако може лако да се извуче, нарочито када су примери непотизма омиљене јавне личности.

Због свега наведеног организација „Мир на путевима” (енг. *RoadPeace*) 1993. године покренула је иницијативу за обележавање **Међународног дана сећања на жртве саобраћајних незгода**, да би га **2005. године Уједињене нације одобриле као глобални дан који се обележава сваке треће недеље у новембру сваке године**, као прикладно признање жртвама повреда у саобраћају и њиховим породицама. Од тада наведени дан обележавају и промовишу широм света многе владе, међународне агенције и групе, као што су Европска федерација жртава саобраћајних незгода, Међународно партнерство за жртве саобраћајних незгода и Глобални савез невладиних организација за безбедност на путевима и њихови придружени чланови. Посебну улогу у свему томе имају Светска здравствена организација и Уједињене нације, које заједнички подстичу све заинтересоване стране у области безбедности на путевима да обележе дан сећања на жртве у саобраћају како би била омогућена боља подршка жртвама и ожалашћеним породицама, али и како би се промовисале акције за спасавање живота.

са споредног пута. Такође, ДД се кретао недозвољеном брзином од 90,01 km/h на месту где је ограничење било 50 km/h, што је додатно допринело незгоди. Суд је оценио да је окривљени АА започео укључење на главну саобраћајницу благовремено и поступио по начелу поверења у јавном саобраћају, није могао да предвиди непрописно понашање покојног ДД и предузео је све разумне мере да проверити да ли је безбедно укључити се на магистрални пут.

Имајући у виду да током поступка није доказано да је до саобраћајне незгоде дошло јер је окривљени АА поступао противно одредби члана 47. став 4. Закона о безбедности саобраћаја на путевима, којом је прописано да је возач који улази на пут с првенством пролаза дужан да пропусти сва возила која се крећу тим путем, већ да је до саобраћајне незгоде дошло кривицом оштећеног, то је првостепени суд, одлучујући о основаности оптужбе, на основу тако утврђеног чињеничног стања, правилно окривљеног АА, на основу члана 423. став 1. тачка 2) ЗКП, ослободио оптужбе.

12. Претрчавање пешака преко коловоза – из Пресуде Апелационог суда у Београду Кж1 188/21 од 7. 9. 2021. године

Претрчавање пешака преко коловоза ван пешачког прелаза, који се до тада кретао паралелно са ивицом коловоза без застајкивања, представља околност коју возач није могао нити је био дужан да предвиди, па стога није постојала обавеза на страни возача да брзину кретања свог возила уподобљава датој саобраћајној ситуацији.

У образложењу поменуте пресуде истакнуто је да Апелациони суд у Београду изнете жалбене наводе оцењује неоснованим и налази да је правилан закључак првостепеног суда да у конкретном случају није доказано да је окривљени АА извршио кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из члана 297. став 4. Кривичног законика у вези с чланом 289. став 3. у вези са ставом 1. Кривичног законика, на начин како му је то стављено на терет оптужним актом јавног тужиоца Другог основног јавног тужилаштва у Београду.

Насупрот жалбеним наводима тужиоца, правилно је првостепени суд утврђено чињенично стање пре свега засновао на исказу сведока ДД и ЂЂ, као и ЕЕ, који су, као непосредни очевици предметне саобраћајне незгоде, описали ток саобраћајне незгоде и начин на који је до исте дошло. Наиме, ови сведоци истакли су да се оштећени непосредно пре настанка саобраћајне незгоде кретао убрзаним ходом паралелно с десном ивицом коловоза, да је након тога одједном, без застајкивања, ван пешачког прелаза почео да претрчава коловоз, и то укосо, под оштрим углом у односу на правац кретања аутомобила којим је управљао окривљени, као и да је из тог разлога дошло до предметне саобраћајне незгоде, односно налета аутомобила на пешака.

У описаној саобраћајној ситуацији, и по оцени овога суда, није доказано постојање било каквог саобраћајног пропуста окривљеног, с обзиром да по правилном налажењу првостепеног суд не постоји никакав саобраћајни пропуст у управљању возилом будући да окривљени ни на који начин није могао да предвиди нити је био дужан да има у виду да ће лице које се креће паралелно ивицом коловоза без застајкивања започети да прелази коловоз под оштрим углом, трчећи, и то ван обележеног пешачког прелаза, како су то потврдили наведени сведоци. Стога и по оцени овога суда, насупрот жалбеним наводима тужиоца, није постојала обавеза на страни окривљеног да брзину кретања свог возила уподобљава датој саобраћајној ситуацији, при чему је у току поступка неспорно утврђено да се окривљени својим возилом кретао брзином од око 40 km/h, односно у оквиру дозвољене брзине на датој деоници пута.

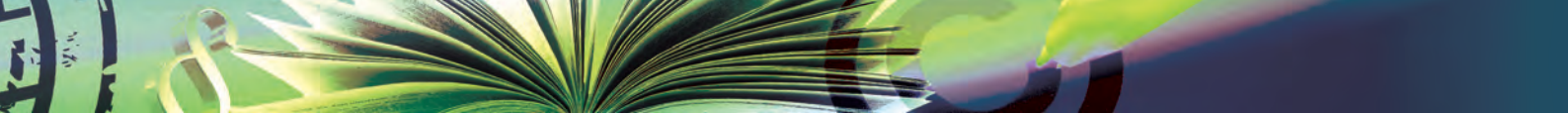
Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

¹ <https://assets.bbhub.io/dotorg/sites/64/2023/12/WHO-Global-status-report-on-road-safety-2023.pdf>

² https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/96/oj/eng?utm_source=chatgpt.com

³ https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/2144/oj/eng?utm_source=chatgpt.com

Осим тога што се људска свест развијала и усложњавала развојем језика, унапређујући могућности споразумевања међу људима, развијала се и читава људска заједница, што је рађало потребу за увођењем реда у свакодневни живот на свима прихватљив, функционалан и разумљив начин. Тај ред постигао се устројавањем правила, односно закона, а закони свеукупно чине правни систем једне државе. Циљ ове рубрике је да укаже на то како језик и његове особености утичу на формулисање и касније тумачење законских норми, као и каква је улога вештачења заснованих на језику у истражним и судским процесима.

Форензичко-лингвистичка анализа изборних говора

У претходном броју представљена је савремена дисциплина која примењује аналитичке и статистичке методе како би се испитала исправност изборних процеса – изборна форензика, уз анализу говора израелског премијера и председника Палестине у представничким телима Европске уније, тако да је у овом тексту пажња усмерена на говоре политичара у изборним процесима у сопственим земљама, при чему је основа једна индонежанска студија.

Онима који управљају државом поверена је одговорност за будућност свих грађана, па би њихова делатност требало да буде посвећена јавном добру. Међутим, стварност често показује да лични интереси надјачавају опште добро, а политика у пракси понекад изгледа као вештина манипулације – било кроз обећања, реторику или суптилно обликовање јавног мњења. Када је потребно победити на изборима, бројке се увећавају, а обећања добијају неслушене размере. Преко њих се стварају илузије и управља перцепцијом грађана, док правни и институционални оквири настоје да ограниче злоупотребу.

Ако вас сви стално лажу, последица није да верујете у лажи већ да више нико ни у шта не верује – Хана Арент, немачка политичка филозофкиња.

Једна од кључних демократских вредности је одговорно представљање кандидата кроз фер изборе, које је угрожено када јавна перцепција буде искривљена лажним или обмањујућим информацијама. Што је посебно лоше, сви грађани света здраво за готово узимају да су лажне или обмањујуће информације једноставно део политичке дебате, при чему јавност често толерише одређени ниво непоштења од политичара.

Трампова победа као последица лажних обећања

У чланку под називом „Лажови знају да лажу: разликовање дезинформација од неслагања” истакнуто је да је председничке изборе у САД пратио раст лажних информација, од неистина о гласању 2016. године до велике лажи о наводно украденим изборима 2020. године, коју су Трамп и његови савезници непрестано понављали. За разлику од конвенционалних, често случајно раширених дезинформација, Трампова лаж представља намерни покушај систематског дезинформисања јавности. На крају, 2024. године Доналд Трамп и Џеј Ди Венс постали су председник и потпредседник ослањајући се у великој мери на окрутну мржњу и реторику која дезинформише. Током целе кампање оба кандидата, њихови портпароли и заступници ослањали су се на отворени расизам, на циљано куповање реклама и поруке против трансродних особа, али и на нападе на науку, политику и напредак у области климатских промена, а то је само део њихових кључних порука.

Дезинформације представљају намерно ширење лажи као облик пропаганде с циљем подстицања подела, јачања политичких и културних идентитета и очувања или јачања власти. Међутим, то није продукт новог доба јер је, како је у овој рубрици разматрано у текстовима о говору мржње, нацисти су и те

¹ <https://www.nature.com/articles/s41599-024-03503-6>

ранције. Када разматра ово питање, Суд је посебно осетљив на категоричне изјаве којима се нападају или омаловажавају читаве групе, било да су етничке, верске или друге.

III) Суд такође узима у обзир начин на који су изговорене речи формулисане, и њихову способност – директну или индиректну – да нанесу штету.

У оквиру горе наведених случајева управо је комбинација ових различитих фактора, а не један од њих узет појединачно, имала одлучујућу улогу у исходу спора. Суд стога приступа овој врсти предмета узимајући у обзир контекст (*Перинсек*, цитирано горе, став 208).

2. Изјава која није дата у оквиру политичког деловања – из Пресуде Вишег суда у Београду Кж1 бр 374/23 од 13. 9. 2023. године

Иако је у току поступка утврђено и учињено неспорним да окривљени у време давања предметне изјаве јесте био члан, односно оснивач политичке организације, изричитим ставом да он није политичар и да не говори као политичар окривљени се приликом давања своје изјаве оградиле од организације којој припада, те следи закључак да изјава није дата у оквиру политичког деловања.

У образложењу дате пресуде истакнуто је да се неће казнити за дело из ст. 1–3. тог члана учинилац ако је излагање дато у оквиру озбиљне критике у научном, књижевном или уметничком делу, при вршењу службене дужности, новинарског позива, политичке делатности, у одбрани неког права или заштити оправданих интереса, ако се из начина изражавања или из других околности види да то није учинио у намери омаловажавања, члан 170. став 4. Кривичног законика („Сл. гласник РС” бр. 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19, 94/24). По оцени овога суда окривљени је предметном приликом, гостујући у емисији „...”, очигледно манифестовао омаловажавање приватног тужиоца, непоштовање његовог људског достојанства, потцењивање његових личних вредности, те износио негативне вредносне судове о њему, због чега су предметне изјаве окривљеног увредљиве не само са субјективног становишта приватног тужиоца већ и са објективног

становишта, а у прилог томе је и чињеница да окривљени, говорећи о приватном тужиоцу и износећи негативне вредносне судове о њему, у емисији истог не ослонява пуним именом већ надимком. Уз неспорно утврђену чињеницу да окривљени не познаје приватног тужиоца лично, недвосмислено произлази да је начин изражавања окривљеног предметном приликом израз потцењивања личних вредности и непоштовања личности приватног тужиоца.

Надаље, другостепени суд налази да у конкретном случају нису били испуњени услови за примену одредбе члана 170. став 4. Кривичног законика, на шта се основано жалбом пуномоћника приватног тужиоца указује, тако да самим тим не може да буде прихваћен закључак првостепеног суда да постоји основ за искључење и постојање кривичног дела увреда из члана 170. став 2. у вези са ставом 1. Кривичног законика. Наводи првостепеног суда да окривљени није имао намеру омаловажавања, нити свест да својим понашањем омаловажава друго лице, у овом случају приватног тужиоца, већ је окривљени своје речи изговорио у току емисије у коју је био позван да, као члан политичке организације, изнесе своје мишљење у склопу вршења политичке делатности, овај суд не може прихватити као правилан, с обзиром на неспорно утврђену чињеницу да је окривљени у предметној емисији сам изјавио да није политичар. Касније изјашњавање окривљеног, дато у склопу његове одбране, да су предметне речи изговорене у склопу политичког деловања другостепени суд није прихватио, оценивши их као усмерене на отклањање односно умањење његове кривичне одговорности. Иако је у току поступка утврђено и учињено неспорним да окривљени у време давања предметне изјаве јесте био члан, односно оснивач политичке организације, изричитим ставом да он није политичар и да не говори као политичар по оцени овога суда окривљени се приликом давања своје изјаве оградиле од организације којој припада, па следи закључак да изјава није дата у оквиру политичког деловања.

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Преїлед йройиса...

ИЗДАЈАМО ЗНАЧАЈНЕ ПРОПИСЕ КОЈИ СУ ДОНЕТИ ИЗМЕЋУ ДВА БРОЈА...

РАДНИ ОДНОСИ

- Уредба о изменама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама („Сл. гласник РС” бр. 83/2025 од 26. 9. 2025)
- Уредба о изменама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама („Сл. гласник РС” бр. 87/2025 од 10. 10. 2025)
- Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању карциногеним, мутагеним или репродуктивно токсичним материјама („Сл. гласник РС” бр. 92/2025 од 24. 10. 2025)

ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА

- Закон о посебним условима за евидентирање и упис права на непокретностима („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)
- Закон о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)
- Закон о изменама и допунама Закона о државном премеру и катастру („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

ЕНЕРГЕТИКА

- Уредба о изменама и допунама Уредбе о енергетски угроженом купцу („Сл. гласник РС” бр. 83/2025 од 26. 9. 2025)
- Правилник о утврђивању усклађених износа оствареног укупног месечног прихода домаћинства, као услова за стицање статуса енергетски угроженог купца („Сл. гласник РС” бр. 83/2025 од 26. 9. 2025)
- Уредба о измени Уредбе о ограничењу висине цена деривата нафте („Сл. гласник РС” бр. 87/2025 од 10. 10. 2025)
- Правилник о начину и поступку обрачунавања и плаћања акцизе на електричну енергију за крајњу потрошњу и на компримовани природни гас који се користи за погон превозних средстава („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)

ПОЉОПРИВРЕДА

- Правилник о измени Правилника о подстицајима за подршку унапређењу система креирања и преноса знања кроз подршку за развој техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)
- Правилник о начину обављања саветодавних послова у пољопривреди („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)
- Закон о семену и садном материјалу пољопривредног и украсног биља („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

СТВАРНИ ВЛАСНИЦИ, АГЕНЦИЈА ЗА ПРИВРЕДНЕ РЕГИСТРЕ

- Правилник о садржини Централне евиденције ради спровођења евидентирања стварних власника („Сл. гласник РС” бр. 83/2025 од 26. 9. 2025)
- Правилник о начину и условима електронске размене података између Агенције за привредне регистре и надлежног државног органа ради спровођења евидентирања стварних власника („Сл. гласник РС” бр. 83/2025 од 26. 9. 2025)

ЗДРАВСТВО

- Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе („Сл. гласник РС” бр. 86/2025 од 6. 10. 2025)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

САОБРАЋАЈ

- Уредба о врстама услуга Речних информационог сервиса (RIS) и почетку њихове обавезне примене („Сл. гласник РС” бр. 87/2025 од 10. 10. 2025)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о условима које морају да испуњавају пружаоци услуга у ваздушној пловидби („Сл. гласник РС” бр. 87/2025 од 10. 10. 2025)
- Правилник о допунама Правилника о поморским књижицама и дозволама за укрцавање („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)
- Наредба о времену отворености аеродрома за одвијање ваздушног саобраћаја („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

ФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

- Одлука о изменама и допунама Одлуке о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге („Сл. гласник РС” бр. 87/2025 од 10. 10. 2025)
- Правилник о изменама Правилника о тарифи („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о стицању звања и давању дозволе за обављање послова брокера, инвестиционог саветника и портфолио менаџера („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

ДРЖАВНА ПОМОЋ, ПОДСТИЦАЈИ

- Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма финансирања активности и мера унапређења

... донетих између два броја

Преїлед йройиса...

енергетске ефикасности у 2025. години („Сл. гласник РС” бр. 83/2025 од 26. 9. 2025)

■ Одлука о измени и допуни Одлуке о расподели средстава („Сл. гласник РС” бр. 83/2025 од 26. 9. 2025)

■ Уредба о утврђивању Програма подстицаја за спровођење мера и активности неопходних за јачање толеранције према мигрантима и капацитета јединица локалне самоуправе у Републици Србији на чијим територијама бораве мигранти, за 2025. годину („Сл. гласник РС” бр. 85/2025 од 3. 10. 2025)

■ Уредба о утврђивању Програма финансирања пројеката од јавног интереса које реализују удружења са територија изразито недовољно развијених општина (јединице локалне самоуправе из четврте групе) у 2025. години („Сл. гласник РС” бр. 85/2025 од 3. 10. 2025)

■ Уредба о изменама и допуни Уредбе о условима и критеријумима усклађености државне помоћи у облику накнаде за обављање услуга од општег економског интереса („Сл. гласник РС” бр. 87/2025 од 10. 10. 2025)

ПОРЕЗИ

■ Правилник о измени Правилника о електронском фактурисању („Сл. гласник РС” бр. 85/2025 од 3. 10. 2025)

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о пореској пријави о обрачунатом порезу самоопорезивањем и припадајућим доприносима на зараду, односно другу врсту прихода од стране физичког лица као пореског обвезника („Сл. гласник РС” бр. 87/2025 од 10. 10. 2025)

ХЕМИКАЛИЈА

■ Правилник о Списку класификованих супстанци („Сл. гласник РС” бр. 88/2025 од 13. 10. 2025)

■ Правилник изменама и допунама Правилника о ограничењима и забранама производње, стављања у промет и коришћења хемикалија („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

ДРУГЕ ОБЛАСТИ

■ Правилник о допуни Правилника о категоризацији и рангирању научних часописа („Сл. гласник РС” бр. 85/2025 од 3. 10. 2025)

■ Правилник о изменама Правилника о техничким захтевима за елементе система ценовода од пластичних маса за снабдевање водом намењеном за људску употребу, транспорт запрљане и канализационе воде, транспорт гасовитих горива и инсталације за грејање („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)

■ Упутство за спровођење обуке у области спречавања корупције и јачања интегритета („Сл. гласник РС” бр. 90/2025 од 17. 10. 2025)

■ Закон о допунама Закона о извршењу и обезбеђењу („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

■ Закон о информационој безбедности („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

■ Закон о изменама и допунама Закона о судским таксама („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

■ Закон о изменама и допунама Закона о посебним поступцима ради реализације међународне специјализоване изложбе EXPO BELGRADE 2027 („Сл. гласник РС” бр. 91/2025 од 23. 10. 2025)

... донећих између два броја

Календар важења йравних акаџа

Прописи који одложено престају да важе или чија одложена примена почиње у наредном периоду

Пропис	„Сл. гласник РС” број	Датум примене
Правилник о безбедности и интегритету јавних електронских комуникационих мрежа и услуга и терминалне опреме	88/2024	примењује се од 1. 12. 2025.
Правилник о елементима и захтевима Система управљања безбедношћу	39/2025	примењује се од 7. 12. 2025.

С НАМА НЕМА ЛУТАЊА!

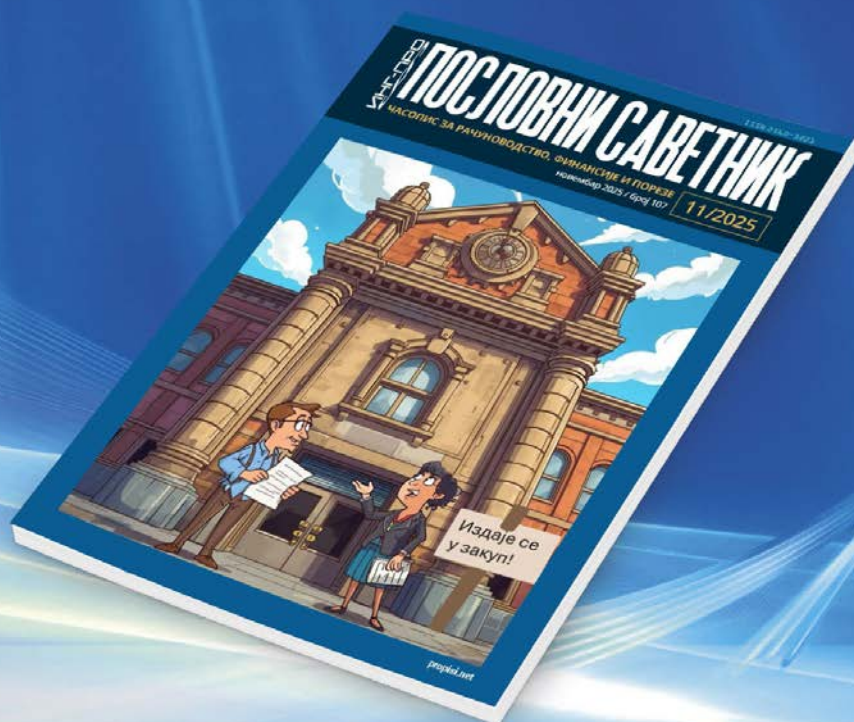
ИНГ-ПРО

ПРОПИСИ.НЕТ
ЕЛЕКТРОНСКО ПРАВНО ИЗДАЊЕ

Пословни саветник – штампани часопис: САВЕТОДАВНИ ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈА

Јавне набавке и буџети

Грађанско право

Кривично право

Управно право

Привредно право

Радно право

Унакрсни поглед